

Про необхідність перегляду газових контрактів влада говорить постійно. Українське суспільство не без напруження чекає, у що виллються двосторонні газові перемовини з перегляду ціни на газ. Бо й повідомлення прем'єр-міністра Азарова про вже майже дозрілу нову угоду й заяви голови Газпрому Олексія Міллера про конструктивний хід переговорів присмаковуються коментарями паркетних політологів про те, що частину українських газових активів все ж доведеться віддати Росії - за знижки ціни на газ. У кулуарах експерти, близькі до Банкової, переконують журналістів, що і у європейських країн теж немає своїх "національних" ГТС, там, мовляв, все спільне, європейське. Одним словом, з представниками ЗМІ працюють у зрозумілому напрямку. До майбутніх газових угод, які готуються у дуже закритій обстановці, яких ніхто і не бачив, журналісти та експерти ставилися як до квітневих Харківських. Нарешті, минулої суботи в одному з впливових українських ЗМІ з'явився виклад нової українсько-російської газової угоди. Чому проект для вузького кола людей все ж було оприлюднено? Є кілька версій. Перша: всередині владної команди є неоднозначні підходи щодо російсько-української співпраці, тож той, хто не вдовольнився пропонованими розкладками, вирішив поділитися з суспільством тим, як без його участі "здаватимуть Україну". Інша версія, що цей проект пропонувався Росією, як остаточний, а українська влада, розуміючи, що це повна здача інтересів, сама передала російський проект журналістам.

Третій варіант. Влада передала проект найжорсткішої газової угоди, яким Україною віддається Росії взагалі все, щоб потім, коли все відбудеться насправді, сприйняття суспільством було не таким гострим. Ще й мовляв, здали значно менше, ніж могли, ніж від нас вимагали.

Нагадаємо, що цим проектом пропонується створити два спільних підприємства. Перше спільне керувало б магістральним газопроводом та підземними сховищами (спочатку її акціонерами мали би стати Росія та Україна, а потім - долучитися Європа у вигляді дружніх Газпрому компаній), друге спільне підприємство займалося б внутрішнім газорозподілом. Тобто Газпром отримуватиме контроль над всіма газовими трубами України. Ми подзвонили експертам, щоб розпитати про їхнє ставлення до проекту та про перспективи виживання української економіки в умовах високої ціни.

Сергій Дяченко, провідний експерт з енергетичних питань Центру Разумкова:

ДЛЯ ЧОГО КРАЇНІ, В ЯКОЇ ЗАПАСІВ ГАЗУ НА ТРИСТА РОКІВ, ДБАТИ ПРО НАШЕ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ?

Всі давно знали, що росіяни хочуть отримати контроль над магістральною трубою та підземними сховищами. Але новим проектом вони заявили про ще одне бажання – контролювати наш внутрішній ринок. Облгази, на базі яких вони хочуть зробити друге (перше – спільне підприємство по ГТС та "підземках") спільне підприємство, це – транспортування, збут газу населенню та бюджетній сфері, вся телеметрична та

білінгова система, вся кредитна історія населення, їхні платежі, неплатежі, всі списки виборців. Уявіть собі на секунду: всі 18 мільярдів кубів газу, система, яка контролює третину внутрішнього ринку газу, формує регіональні баланси та має вентиль, який включає та виключає газ у випадку неплатежів, переходить до рук "стратегічного партнера". Це перший крок до повного контролю внутрішнього ринку газу. Ця угода дозволить реалізувати давні плани з приватизації видобувних компаній Чорноморськнафтогаз та Укргазвидобування. Приватизація цих двох компаній означатиме, що від схеми із постачання соціального газу треба буде відмовлятися. Приватні компанії дають по ринкових цінах. Для чого росіянам газопроводи, які працюють на внутрішній ринок? І якщо їм віддати, у них є рубильник, то вони навіть зимою зможуть відключати газ. У нас зараз на відключення під час опалювального сезону діє мораторій. Але у випадку прийняття вищезгаданої угоди мораторій не діятиме. Та й, якщо розмірковувати чисто теоретично... Україна не повинна втрачати від СП. Для чого воно нам? Які будуть платежі від транзиту? Незрозуміло. Підемо далі: Україна є членом Енергетичного співтовариства. Обидва гіпотетичних спільних підприємства підпадають під вимоги законодавства ЄС. Одночасне володіння транспортними активами та облгазами суперечить третьому енергопакету. Згідно третього енергопакету, не можна, щоб постачальник (Газпром) володів також транспортними активами. І Україні у випадку реалізації доведеться відмовлятися і від Енергетичного співтовариства, і від Угоди про Асоціацію. Проект нової угоди – це заходи противника з тилу та флангів. Це удар по євроінтеграції. Це блокування енергозбереження. Тому що для чого країні, в якій запасів газу на триста років, дбати про наше енергозбереження?

Михайло Гончар, директор енергетичних програм центру "Номос":

СЬОГОДНІ НА КОНУ СТОІТЬ ПРАКТИЧНО ВСЕ

Кожне чергове підвищення цін на газ супроводжувалося масштабними медіакампаніями з приводу того, що економіка України не витримає існуючої ціни на газ. Так було, коли ціна зросла майже двократно: з 50 доларів стала 95 доларів. Нині ми маємо безпрецедентно високу ціну. З точки зору макроекономічних підходів та адекватності формули закладеної в контракт, така ціна є критичною для української економіки. Але незважаючи на постійне зростання впродовж п'яти років цін на газ, корпоративні показники фінансово-промислових груп йшли вгору. Виняток – це часовий період 2008 – перша половина 2009 року, коли відбулася перша хвиля фінансової кризи та обвал металургійних ринків. Втім, обвал української економіки спричинила не висока ціна на газ, а низькі ціни на металопродукцію. Тому й зараз бідкання, що українська економіка не витримає високих цін на газ (а зараз вони досягають свого піку) і тенденція до зниження розпочнеться лише у другому кварталі наступного року – своєрідна спроба обґрунтувати майбутню здачу ГТС в обмін на цінові преференції.

Якщо аналізувати те, що називається українська економіка, то ми побачимо, що її лівова частка перебуває в секторі олігархономіки. А там працює дещо інша бухгалтерія, якої ми не бачимо. Офіційна бухгалтерія публічно показує збитковість функціонування цілої низки підприємств та з цієї офіційної статистики можна зробити висновки, що корпоративну економіку чекатиме колапс за такої високої ціни. А насправді ми бачимо

офшоризацію економіки країни, економіка ж провідних ФПГ давно офшоризована! Далеко не всі прибутки отримуються в Україні. Далеко не всі отримані прибутки повертаються в Україну. Тоді стає зрозуміло, чому при постійному зростанні цін на газ ми не бачимо банкрутства СКМ (але бачимо зростання СКМ) чи групи Фірташа. Ми бачимо лише те, що нам показують. Але насправді ситуацію виглядає іншою. Ми бачимо верхівку корпоративного айсбергу. А на корпоративному рівні кожна з ФПГ знаходить свій варіант вирішення газового питання.

За цією угодою, проект якої оприлюднили, Газпром контролює все. Не повинно бути ілюзій. Якщо навіть уявити, що уряд України збереже контроль, то це не більше ніж ілюзія збереження контролю.

Після газової кризи 2009 року один з низки неофіційних висновків міжнародних експертів полягав у тому, що українська сторона не має повного суверенітету у газовому питанні. Це було сказано 2009 року за підсумком газової кризи, коли 100% НАК Нафтогаза був у руках держави. Що буде, коли Газпром отримає навіть не контрольний пакет, а більше? Зрозуміло, що, окрім базової угоди, можуть бути інші супровідні документи, які регламентуватимуть ту чи іншу сферу спільної діяльності. У згаданому проекті не вказується, де буде зареєстровано спільне підприємство чи консорціум. В яку юрисдикцію потраплять ці спільні підприємства. Якщо це буде юрисдикція кантону Цуг, то можна уявити, яка технологія при цьому закладається. Інший варіант - варіант Білорусі.

На рівні обговорень йде денонсація участі України в Енергетичному співтоваристві. Близькі до влади експерти кажуть, що приєднання до Енергетичного співтовариства було "не надто продуманим, надто поспішним". Зрозуміло чому: Росія жорстко виступає проти підходів лібералізації газового ринку. Членство України в Енергетичному співтоваристві створює юридичні перешкоди для власне пропонованих видів спільної діяльності (СП чи консорціуми) Це суперечить підходам ЄС, бо замість створення конкурентного середовища, ми підсилюємо монополізм зарубіжного постачальника. При цьому нам нав'язується такий кут бачення, що щось віддавати Росії все одно доведеться. Рекламується данина поганій традиції. Торг у нас завжди йшов, треба щось віддати для того, щоб отримати прийнятну ціну на газ. По-іншому домовлятися просто не пробували.

Якщо ми поглянемо на приклад інших країн, які купують у Газпрому газ, то ми цього не побачимо. Що Польща віддає Газпрому? А Словаччина? Німеччина чи Італія в принципі мають іншу систему відносин. Там подібні торжища неможливі. А в рамках обраної моделі бізнес-експлуатації існуючої газової залежності українська сторона завжди приречена на програш. І результат у тому, що кожна нова система договорів ні міжурядовому чи корпоративному рівні гірша за попередні. Сьогодні на кону стоїть практично все.

Іван Діак, віце-президент концерну ВО "Укргазпром" та экс-радник Віктора Ющенка і НАК "Нафтогаз" :

ЩО ЦЕ ЗА ДЕРЖАВА, В ЯКІЙ "СПІЛЬНІ" ПІДПРИЄМСТВА ЧУЖОЇ ДЕРЖАВИ КОНТРОЛЮЮТЬ ВСЕ, ВКЛЮЧАЮЧИ ГАЗ ВЛАСНОГО ВИДОБУТКУ?

Мене важко чимось здивувати, але такого проекту угоди в Україні ще не було... Росія уміла користуватися газовим ресурсом. Ще у 1985 році я був на секретній нараді, де голова Держплану казав, що СРСР повинна стати монопольним постачальником газу в Європу та зменшити вплив Штатів. Вони можуть давати платню, більшу за канцлерську та товаришувати із лідерами європейських країн. Про путінські плани "мочити" Україну по повній програмі, я знав через свої зв'язки й напередодні кризи 2006 року, й напередодні кризи 2009 року, про що повідомляв тоді владу.

Те, що пропонується зараз угодою, – повна залежність. Україна не має права ні на що. Ні на формування ціни на транзит, ні на встановлення внутрішніх цін. І це все повинно узгоджуватися на міждержавному рівні. Україна не має права втручатися. Це продаж всього! Що це буде тоді за держава, в якій незрозумілі "спільні" підприємства чужої держави контролюють все, включаючи газ власного видобутку?! Але одночасно я хотів би дорікнути і нам. З самого Дня незалежності ми знали, чого можна чекати від Росії. Ми намічали цілі та ставили задачі із диверсифікації та зменшення споживання. - І нічого не виконували.

P.S. Учора голова Газпрому Олексій Міллер заявив, що новорічних подарунків не буде, угоду про нові ціни на газ з Україною до кінця року не підпишуть. Деякі українські експерти вже встигли втішитися новиною, бо за новими реаліями кожен "провал" переговорів із РФ означає, що українська влада ще нічого не здала. Але ще не пізно. Втім, сьогодні прес-секретар голови КМУ Віталій Лук'яненко заявив, що формується делегація для участі в переговорах щодо укладання між урядами України та Росії угоди про розширення співробітництва в газовій сфері. На чолі комісії міністр енергетики Юрій Бойко. Я почала обдзвонювати народних депутатів України - членів Партії регіонів, щоб задати їм лише два запитання. Перше: чи будете ви знімати заборону на приватизацію ГТС? Друге: чи ратифікують в парламенті угоду, проект якої був описаний вище? Мобільні телефони спікерів фракції регіонів, слова яких ще чогось варті, мовчали. Слухавки взяли лише Вадим Колесніченко та Василь Кисельов. Такі нардепи, яким, скажімо так, в сенсі репутації втрачати нічого. "Чи ви голосуватиме за зміни закону про "Трубопровідний транспорт", яким відкриєте Росії шлях приватизації нашої ГТС", - запитала я. Вадим Колесніченко спочатку розповів, як Європа не зважає на наші потреби, розповів, як вони будують Північний та Південний потоки, а потім сказав, що проголосують за те, що буде на благо державі. А Василь Кисельов не церемонився: "Звичайно, вся фракція проголосує. Треба продавати, щоб потім не довелось віддавати задарма".

Маша Міщенко, [УНІАН](#)